

Fejezetek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye könyvtártörténetéből

Hogy 2005. november 11-én ünnepélyesen átadták a felújított nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárat, arról mindenki értesülhetett. A sajtó, a rádiók, a televíziók rendre és méltó terjedelemben számoltak be az eseményről. Az ünnepségen – tanú vagyok rá – jószerivel az egész magyar könyvtáros-társadalom képviseltette magát; a szakmai részletekről a 3K jelen számának olvasói is minden fontosat megudhatnak. Az ünnepség azonban ezúttal – ritka és igen szép kivételként – egybeesett egy másik eseménnyel is. Pontosan az ünnepélyes átadás alkalmára sikerült időzíteni annak a kétkötetes, hatalmas munkának a bemutatását, amely a *Fejezetek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye könyvtártörténetéből 1952–2002* címet viseli. Az ünnepség egyik külön pontja volt ez a bemutató és méltán.

A munka méltatását többen is elvégezték ott a helyszínen, kritikus hangokat is hallatva, ám a legfontosabbakat, roppant szerényre véve dikcióját, a mű főszerkesztője, *Futaky László*, a magyar, elsősorban persze a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei könyvtárügy immáron nagy öregje, az intézmény sok évtizeden át volt igazgatóhelyettese mondotta el. Mielőtt a munka méltatásába fognánk, az ő beszédéből szeretnénk hosszabban idézni:

Emlékeztetnék arra, hogy az elmúlt évtizedekben, követve az országos gyakorlatot, hazai berkekben is felerősödött a kiadvány-szerkesztési kedv, tevékenység, s volt ahol a kiadói munka is. A könyvtárügy irányító intézményeinek ösztönzésére, a nagyobb könyvtárak, műhelymunkájuk eredményeként különböző típusú kiadványokat (kötetkatalógus, bibliográfia, repertórium) adtak közre, az olvasási kultúra meggyökeresítése érdekében felkarolták a tájirodalom propagálását, a helyismeretei művek kiadását. A tudományos kutatómunka háttérintézményeinek példája nyomán – elsősorban a szakkönyvtárakra gondolok –, a megyei könyvtárban is kialakulóban volt, majd felerősödött ez a szellemi értékképző, értékközvetítő forma, s ennek kiérlelt és kevésbé kiérlelt gyümölcssei fellelhetők, megtalálhatók e könyvtár polcain is. Azonban a témával, a megye könyvtártörténetének megírásával nem tudunk időben, tisztességesen megbirkózni. Dolgozatok, résztanulmányok születtek, de különböző okok miatt, néhány kivételtől eltekintve nem váltak publikussá. (...)

De bízunk abban, hogy jönnek majd jobb idők, s mindaz az ismeret, amit a kiadói munka műhelygyakorlatában, az évek során erre is szakosodott, szakmailag felkészült munkatársaink szereztek (írás-készség, publikálási kedv, kiadvány-szerkesztési ügyszeretet stb.) mint a mag hó alatt, rejtetten

él tovább, s e műfajt újraéltető derűsebb napokban majd hasznosul. Ez a két-kötetes munka ebből az erőforrásból is táplálkozott. (...)

Igaz, nagy késéssel ugyan, de megvalósítottuk amire vállalkoztunk. Kézbe vehető ez a két kötet. Az elsőben múltba tekintés címén a kályhától indítottunk, képletesen szólva attól a vaskályhától, mely ott füstölgött az ötvenes évtized kopottas bútorzatú, hiányos felszereltségű népkönyvtárak, tanácsi könyvtárak szobáinak sarkában Szabolcsban–Szatmárban–Beregben, aztán a húzós szagú olajkályhák korszakának sokféle buktatóját is megjárt elődeink iparkodását nyomon követve – és így tovább –, jutottunk el a mába, az informatika, az internet jelenkori világába.

A második kötetben előző századokra is visszatekintve, jóval korábbi időszakok történetét igyekeztünk közelbe hozni: a különböző felekezeti oktatási intézmények gyűjteményszervezési törekvéseit, a főiskolai, iskolai könyvtárak, múzeumi, levéltári szakkönyvtárak – hadd ne soroljam – eseménytörténetét idézzük fel. Mi, szerkesztők, köztünk néhányan, akiknek volt szerencsénk Kovács Máté, Fülöp Géza professzor urak óráit látogatni, arra törekedtünk, és erre biztattuk szerzőtársainkat is, hogy elfogultságok nélkül, hiteles képet nyújtsunk a könyvtárról, annak működéséről a változó világban.

Mondják, végre Európában vagyunk. Ami a szellemi értékek iránti tájékozódást illeti, e helyen nem kell különösképpen bizonygatni, hogy miután a magyar könyvtári kultúra európai gyökerű, s könyvtáros és könyvtár a humán műveltség köldökzsinórján kötődött ebbe a szellemi áramkörbe, régtől Európa része voltunk és vagyunk. Ami jelentette a nemesebb műveltséghez való fordulást, annak vállalását, jelentett stílust, morált, szemléletet. Európában vagyunk, és Nyíregyházán ez a technikájában, felszereltségében megújult épület jól jelzi ezt. A vidéki városi, községi könyvtárak igazgatóinak, vezetőinek megnyugtatására fontosnak tartom azonban azt is leszögezni: mindazok, akik könyvek között élik le életüket, s van összehasonlítási alapjuk, tisztában vannak a művek tartalmi becsével, esztétikai minőségével, jó szemmel különböztetik meg, mi az arra érdemes, a klasszikus, és mi a tucatfércmű, és mi a társadalom számára a valóban fontos információ, ugyanúgy Európát képviselik a maguk helyén, ha szerényebb körülmények között is, a megye bármely szegletében. Európaiság kapcsán, nagyon leegyszerűsítve, talán ennyiben fogalmazható meg a ma könyvtárosa hivatásának igazi értelme – mindezt a két kötet tanulságainak summázataként is el kellett mondani.

Olvastam valahol: a továbblépéshez a hagyomány és az újítás egyensúlyát kell jó érzékkel megteremteni. Nem tudom, hogy könyvtártörténetünket tekintve, elhatározott szándékunk és terveink szerint szerkezeti felépíttségét kidolgozottságát látva, lektorunk észrevételeinek figyelembevételével mennyit sikerült mindebből megvalósítani. A kötet bevezetőjében szerkesztőtársaimmal leírtuk, leírtam, mit is akarunk. A szöveg teljes terjedelemben olvasható. Remélem, hogy vállalkozásunk, a jogos kritikái megjegyzések kíséretében, de átjut a szakmai ítések igényes rostáján, és azt is remélem, a megye könyvtárosai, mert hiszen közös ügyről van szó, sajátjuknak tekintik majd.

Mi is ezt reméljük. Annál is inkább, mivel a kötet valami noch nie dagewesen valósít meg, valamit, amit talán világrekordként is ünnepelehetnénk. Mert hisz

könyvtártörténetet írnak szerte a világban, újabban igen sokan, és igen magas színvonalon édes hazánkban is, ám arra, tudunkkal, még soha, sehol, Magyarországon egészen biztosan nem került sor, hogy egy egész megye könyvtárügyének **egészét** dolgozza fel valaki. És ez nem egyszerűen valamiféle Guinness-rekord. Nem. Itt igen fontos vállalkozásról van szó. Szép, hasznos, nélkülözhetetlen egy-egy könyvtár (megyei vagy városi stb.) történetének feldolgozása, ám minőségben jelent valami egészen mást, sokkal többet, ha egy egész régió, egy hatalmas megye könyvtártörténetéről van szó. Miért? Mindenekelőtt azért, mert a könyvtár, jól tudjuk, sohasem elszigetelt valami. Ha igazán könyvtár, akkor egy könyvtári rendszer szerves része. És ez a kétkötetes feldolgozás éppen azt mutatja be, milyen kontextusban van, létezik, funkcionál minden könyvtár. Persze az ilyesféle feldolgozásoknak van egy roppant veszélye. A szintézisre törő, az összképet nyújtani kívánó könnyen eshet abba a csapdába, hogy látja, láttatja a nagy vonalakat, ám épp a specifikumok, az igen fontos egyediségek hullnak ki belőle. Könyvtártant kapunk, absztrakt valamit, nem a konkrét valóság leképezését. A most pertraktált munka azonban szinte a kicsinyességig konkrét. Aligha van olyan jellemző apró tény, egyedi–egyszeri adat, ami kimaradt volna belőle. Ezért is vált olyan imponálóan hatalmas művé. Aki egyedi–egyszeri tájékozódást óhajt, visszakeresheti, megtalálhatja az adott könyvtárnak az adott évre, adott korszakra vonatkozó adatait, a megtörtént események lefolyásának módját, a munkálkodás mikéntjét, azt, hogy mit végeztek, milyen eredménnyel jártak a gyűjteményszervezési, a feldolgozási, a szolgáltatói, a helyismereti terénnumokon. Igen pontos adatsorok, táblázatok, faktográf beszámolók gondoskodnak erről. Ám a lényeg mégis csak az, hogy a munka összképet nyújt. Nem pusztán azáltal, hogy sorra veszi a tanácsai, önkormányzati, főiskolai, iskolai, bírósági könyvtárakat, hanem éppen azáltal, hogy a kapcsolódási pontokat, sőt egész felületeket is gondosan kidolgozza. Nemcsak úgy és azáltal, hogy mindenütt szól a könyvtárak hálózati munkájáról, hanem azon a módon, hogy minden könyvtár bemutatását az „egész” szempontjából veszi szemügyre. Azonos elvek, és azonos módszerek uralják a művet. Sok, igen sok szerző dolgozott a művön, csaknem félszázan vettek részt megalkotásában. Persze nem mondható, hogy mégis olyanná sikerült, mintha egyetlen ember írta volna meg. De az igen fényesen kitűnik, hogy egyetlen fogalmi háló kereteibe fogja össze anyagát. Megmutatkozik ez a fejezetek és alfejezetek, az egyes könyvtárak bemutatásának sorrendjében is, legfőképpen azonban abban, hogy azonos könyvtártani koncepció tartja „fogva” az adatok tömegét.

A mű adatanyagában talán akad módosítani való. Ezt a helybéliek deríthetik majd ki. Lehet, egy valamikori, a maitól gyökeresen eltérő (mondjuk, virtuális) könyvtárkép a koncepció egészét is más színben tünteti majd fel. (Érdemes ezzel kapcsolatban eltűnődni mindazon, amit e számunkban a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár igazgatója mond.) Ám az bizonyos, hogy ma e mű megoldása az optimális. És mivel valóban az, hosszú időre lehet minta és mérce egész megyék – lehetőleg mihamarabb elkészülő – könyvtártörténetei számára. (VK)

(Fejezetek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye könyvtártörténetéből. I–II. köt. Főszerk. Futaky László, Gerő Gyula. Nyíregyháza, 2005. Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, 734, 262 p.)

E g y e z s é g ,

amely létrejött dr. Keresztury Dezsőné felperes és az Országos Széchényi Könyvtár mint alperes perében.

Alperes elismeri: azzal, hogy a kötelezettségvállalás megszűnte után dr. Keresztury Dezső nevével pályázatokat írt ki és pályadíjakat adott ki a felperesi jogutód - dr. Keresztury Dezsőné - hozzájárulása nélkül, megsértette a felperesi örökös névviselési jogát és dr. Keresztury Dezső emlékét.

Alperes kijelenti, hogy a jogsértést megszünteti és a további jogsértéstől a jövőben tartózkodni fog.

Alperes vállalja, hogy a fentiekben megfogalmazott elismerését és kijelentéseit a jogerős bírói egyezséget követően megjelenő „Könyv, Könyvtár, Könyvtáros” megnevezésű időszaki lap következő számában az egyezés teljes szövegét közzétéve megjelenteti. Vállalja egyben, hogy az elégtételnyújtás közzétételét tartalmazó lappéldányt felperesnek közvetlenül megküldi.

Alperes vállalja továbbá, hogy 60 nap alatt megfizet a felperesnek 2 380 000,- (kettőmillió-háromszázyolcvanezer) forint tőkét és ennek 1996. május 1-től a kifizetésig számított 15%-os kamatát vagyoni kártérítés címén, továbbá ugyanezen idő alatt nemvagyoni kártérítés címén 1 000 000,- (egymillió) forintot és 150 000,- forintot perköltség címén.

Felperes az alperes ajánlatát a jelen perbeli követelése teljes kiegyenlítéseként elfogadja és kijelenti, hogy további igénye semmilyen jogcímen alperessel szemben nincs.

A bíróság a felek egyezségét jóváhagyta.

2005. december 21.

3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K